

ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИНИНГ МАЪМУРИЙ- ҲУҚУҚИЙ ҲОЛАТИ

Абдувоҳидов Азизжон Азимжон ўғли

Наманган вилояти Косонсой тумани халқ таълим бўлимига
қарашли

52-Давлат ихтисослаштирилган умумий ўрта таълим мактаби
ҳуқуқ фани ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5651817>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 20-oktabr 2021

Ma'qullandi: 25- oktabr 2021

Chop etildi: 30- oktabr 2021

KALIT SO'ZLAR

Конституция, жамоат
бирлашмалари,
конституциявий ҳуқуқ,
касаба компаниялари.

ANNOTATSIYA

*Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасида
жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқий ҳолати
Конституция ва бошқа қонунларда, Президентнинг
фармонларида, Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга
олинган махсус устав ва низомларда қайд этилади.*

Конституциянинг 56-моддасига асосан, Ўзбекистон Республикасида қонунда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган касаба компаниялари, сиёсий партиялар, олимларнинг жамиятлари, хотин-қизлар, фахрийлар ва ёшлар ташкилотлари, ижодий компаниялар, оммавий ҳаракатлар ва фуқароларнинг бошқа компаниялари жамоат бирлашмалари сифатида эътироф этилади.

Конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва хавфсизлигига, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушни, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб қилувчи,

халқнинг соғлиғи ва маънавиятига тажовуз қилувчи сиёсий партияларни, махфий жамият ва компанияларни ҳамда ҳарбийлаштирилган ёки жамоат бирлашмаларини тузиш тақиқланади.

Давлат жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини кафолатлайди, ижтимоий ҳаётда иштирок этиш учун уларга ҳуқуқий имкониятлар яратиб беради. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамоат бирлашмаларининг фаолиятига, айти вақтда жамоат бирлашмалари ҳам давлат органларининг ва мансабдор шахсларнинг фаолиятига аралашилари мумкин эмас.

Сиёсий партиялар турли табақа ва гуруҳларнинг сиёсий иродасини ифодалайди ва ўзларининг демократик йўл билан сайлаб қўйилган вакиллари

орқали давлат ҳокимиятини тузишда иштирок этади. Диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган бўлиб, қонун олдида тэнгдирлар. Давлат диний бирлашмаларнинг фаолиятига аралашмайди, лекин 1992 йил мартда Президент томонидан қабул қилган «Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги дин ишлари бўйича қўмитани ташкил этиш тўғрисида»ги фармон асосида ушбу қўмита зиммасига қуйидаги асосий вазифалар юклатилган: республика ҳудудида давлат органлари билан диний ташкилотларнинг баҳамжиҳат ҳаракати ва ҳамкорлигини ўрнатиш; вилоят шаҳар ва туман ҳокимлари билан ўзаро ҳамкорликда диний масалаларни ҳал қилиш бўйича ягона сиёсат юритиш; қонунда белгиланган тартибда рўйхатга олинган диний ташкилотларнинг манфаатларини давлат сиёсатида ифода этиш.

Жамоат бирлашмаларининг маъмурий ҳуқуққа эга бўлиш қобилияти, маъмурий-ҳуқуқий муносабатларда қатнашиш қоидалари, уларнинг давлат бошқарувидаги умумий ҳуқуқ ва бурчларидан келиб чиқади. Бу ҳуқуқ ва бурчларни уларнинг ўзлари белгиламайдилар, балки давлат органлари ишлаб чиқадилар.

Жамоат бирлашмаларининг давлат бошқарувида қатнашиш шакллари асосан қуйидагилардан иборат:

1) давлат органлари билан ўзаро ҳамкорликда қарор қабул қилиш;

2) давлат органларига юклатилган вазифаларни бажаришда қатнашиш;

3) давлат бошқарув органларининг фаолиятини яхшилаш тўғрисида таклифлар киритиш;

4) давлат бошқарув органларининг фаолияти устидан назорат ўрнатиш ва фуқароларнинг ҳуқуқий нормаларни қандай бажараётганлигини текшириш;

5) ўз таркибида бўлган корхоналарнинг фаолиятини бошқариш.

Ўзбекистон Республикасининг «Касаба компаниялари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятлари кафолатлари тўғрисида»ги 1992 йил 2 июль қонунига кўра, касаба компанияларига давлат бошқаруви соҳасида қуйидаги ҳуқуқлар берилган:

– ўз аъзоларининг меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқи ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш;

– меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид қонун ҳужжатларини ишлаб чиқишда қатнашиш;

– меҳнатга ва ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид норматив ҳужжатлар қабул қилиш тўғрисидаги таклифларни тегишли давлат бошқаруви, хўжалик ва кооператив идораларига тақдим этиш;

– аҳолини иш билан таъминлаш бўйича давлат сиёсатини ишлаб чиқишда қатнашиш;

– маъмурият, мулкдор ёки улар вакил қилган бошқарув идораси билан музокаралар олиб боришда ва жамоа шартномалари, битимлари тузишда фаол қатнашиш, уларнинг бажарилишини назорат қилиш;

– уларнинг меҳнат шароити ва меҳнатга ҳақ тўлаш, меҳнатни муҳофаза

қилиш ва ишлаб чиқариш хавфсизлигини таъминлашга оид, уй-жой шароитига, ижтимоий суғуртага, соғлиқни сақлаш ва маданиятга тааллуқли манфаатларини ҳимоя қилиш.

Улар маъмуриятдан меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан белгилаб қўйилган статистика ҳисоботи доирасида бепул маълумотлар олишга ҳақлидирлар.

Ўзбекистон Республикасининг 1991 йил 21 ноябрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонунининг 19-моддасига асосан, республика ёшларининг фуқаролик, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқ ҳамда эркинликларини рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилиш, шунингдек, уларнинг фаолияти ва ташаббускорлигини ривожлантиришни ўзларининг асосий мақсадларидан бири деб ҳисоблаган, белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган фуқароларнинг қўнғилли компанияси Ўзбекистон Республикаси ёшларининг

жамоат бирлашмалари сифатида тан олинган.

Ёшлар жамоат бирлашмасининг уставида унинг аъзоси ёки қатнашчисининг ёши чеклаб қўйилган (30 ёшгача) бўлиши керак. Ёшлар жамоат бирлашмасида 30 ёшга тўлганларнинг жами сони 10 фоизидан ортиқ бўлмаслиги керак.

Ёшларнинг жамоат бирлашмалари ёшларга оид сиёсатни амалга ошириш бўйича давлатнинг комплекс ва аниқ мақсадли дастурини ишлаб чиқишда қатнашади.

Ёшларнинг шундай жамоат тузилмаларидан бири «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатидир. 2001 йил 25 апрелда Ўзбекистон Республикаси «Камолот» ёшлар жисмоний ҳаракатининг таъсис қурултойи бўлиб ўтди. Унда ёшларнинг янги ижтимоий ҳаракати тузилди.

Жамоат бирлашмаларини тарқатиб юбориш, уларнинг фаолиятини тақиқлаб ёки чеклаб қўйиш фақат суд қарори асосидагина амалга оширилади.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. О.А.Каримова “Ҳуқуқий тарбия методикаси” Тошкент ТДПУ 2001-’ъйил
2. О.А. Каримова “Ҳуқуқий тарбиянинг асосий йўналишлари” Тошкент «Ўзбекистон» 1999-й
3. О.А.Каримова, М.Давлетова, Н.Акаева “Ҳуқуқий ўқитиш методикаси” (методик қўлланма) Тошкент 2001 йил
4. Н.Н.Азизхўджаев “Педагогика технология ва педагогик маҳорат ” Тошкент 2003 йил
5. У.Толипов,М.Усмонбоева” Педагогик технология ,назария ва амалиёт” Т.2006-у
6. Ўзбекистон Республикаси давлат ва ҳуқуқ асослари. 8-синфлар учун дарслик Тошкент 2010 йил